

3. BUDOWANIE WSPÓLNOTY RODZINNEJ

I. PROSPEKT WARTOŚCI

Z miłości człowiek został powołany do życia. Wspólnota rodzinna jest miejscem, w którym poszczególni członkowie rodziny okazują sobie nawzajem miłość, przynależność, bezpieczeństwo, szacunek, życzliwość. W rodzinie powinna panować równowaga uczuciowa i duchowa. Wychowanie w rodzinie powinno polegać na dialogu, ochronie dziecka przed negatywnymi wpływami. Główną cechą rodzicielstwa jest odpowiedzialność. Kształtowanie życia rodzinnego opiera się na świadomym wychowywaniu potomstwa do miłości. Rodzina jest wspólnotą osób, której relacje wymagają ciągłego pielęgnowania.

1.1. CEL OGÓLNY

Rozwój emocjonalny i osobowy

1.2. CEL SZCZEGÓŁOWY

Umiejętność nawiązywania i pogłębiania więzi międzyludzkich w rodzinie

1.3. CEL WYCHOWAWCZY

Wzajemna miłość, odpowiedzialność i troska w rodzinie

1.4. PROPONOWANE TEMATY

- Bycie razem jako główny czynnik wpływający na tworzenie i umacnianie więzi między członkami rodziny.
- Rodzice znajdujący czas na wspólny dialog z dzieckiem tworzą więzi silne i trwałe.

1.5. ZADANIA DLA UCZNIĄ, SAMOWYCHOWANIE

→ NORMY

- Mocne więzi z rodzicami są podstawą rodziny.
- Powinno się okazywać wdzięczność i szacunek swoim rodzicom za dobra duchowe i materialne, które otrzymujemy.
- Powinno się kultywować tradycje rodzinne.

→ ZASADY

- Zachowuję postawę szacunku, życzliwości, otwartości w codziennych sytuacjach rodzinnych i poza środowiskiem rodzinnym.
- Szanuję swoich rodziców.
- Troszczę się o rodzeństwo.

1.6. ZADANIA DLA RODZICÓW

→ NORMY

- Częste rozmowy rodzinne umacniają więzi, dają poczucie miłości i zaufania.
- Życie rodzinne łączy się z koniecznością wymiany myśli, wspólnym planowaniem zadań i ich realizacją, wymianą refleksji, które dotyczą przeżyć każdego członka rodziny.
- Rodzice powinni mieć zawsze czas na rozmowę z dzieckiem.

→ ZASADY

- Staram się zrozumieć i akceptować uczucia swojego dziecka oraz kryjące się za nimi potrzeby.
- Jestem szczery i otwarty wobec dziecka.
- Daję wsparcie dziecku w trudnych dla niego momentach.
- Doceniam starania dziecka oraz zauważam jego wysiłek, jaki wkłada w różnego rodzaju aktywności.

1.7. ZADANIA DLA SZKOŁY, WYCHOWAWCY

→ NORMY

- Postawa akceptacji i otwartości wobec ucznia.
- Współpraca między szkołą a rodzicami powinna opierać się na wzajemnej pomocy i szacunku.
- Szkoła wspólnie z rodzicami działa dla dobra ucznia.

→ ZASADY

- Służę uczniowi radą i wsparciem w problematycznych sytuacjach.
- Doradzam, gdzie rodzice mogą szukać wsparcia.
- Umieszczam w widocznych miejscach w szkole informacje dla rodziców na temat wychowania.
- Przekazuję uczniowi wiedzę, dotyczącą zaufania do siebie i do innych.

1.8. SPOSÓB REALIZACJI

Zdanie dla uczniów: Co ma wpływ na trwałość rodziny? Zapisz pierwsze trzy skojarzenia.

Dokończ zdania:

- Kiedy jestem w domu, najbardziej lubię...
- Uważam, że moja rodzina jest wyjątkowa, ponieważ...

Teraz zastanów się poważnie, jaką cechę uznajesz za najważniejszą w rodzinie i zapisz poniżej.

Odpowiedz na pytanie: W jaki sposób współczesna rodzina spędza czas wolny, święta, weekendy? Czy jest on właściwy do budowania relacji?

1.9. OSIĄGNIĘCIA, EFEKTY

Wspólna rozmowa rodziców z dzieckiem oraz częstsze spędzanie z nim czasu pomaga w utrwalaniu więzi rodzinnych. Młody człowiek czuje się ważną częścią rodziny, identyfikuje się z nią. Wie, że może na nią liczyć w trudnych momentach.

1.10. ZAGROŻENIA

Powierzchnowe kontakty z dzieckiem powodują, że młody człowiek, pomimo że uważa się już za dorosłego, odczuwa brak poczucia bezpieczeństwa i troski. Pracujący rodzice poświęcają niewiele czasu na wspólne rozmowy ze swoim dzieckiem. Nie tylko małe dziecko, ale także licealista potrzebuje wsparcia ze strony rodziców, poczucia, że rodzice troszczą się o niego, że nie jest pozostawiony sam sobie. Gdy rodzice nie mają czasu dla swoich dzieci, ich miejsce zastępują osoby obce. W nastolatku rodzi się bunt i często zdarza się, że wchodzi w niewłaściwe towarzystwo, ma kłopoty w szkole, sięga po Internet i różne

gry, które pomogą wypełnić pojawiającą się w jego życiu pustkę. Zapracowany rodzic nie będzie znał bieżących potrzeb swojego dziecka. „Rodzina (małżeństwo), które pragnie szczęścia tylko dla siebie i odrzuca misję rodzicielską, krzywdzi siebie, gdyż odrzuca najgłębszy wymiar miłości zamierzony przez Boga dla rodziny”¹.

II. WYBRANA LITERATURA Z KOMENTARZEM

MEDYTACJE O ŻYCIU GODZIWYM

” I niechaj społeczeństwo dopomaga w pielęgnowaniu domów rodzinnych, nieczym nie zastąpionych ognisk uczuć jak najlepszych. Niełatwe jest wychowanie, jeżeli oboje rodzice muszą opuszczać dom dla uprawiania zawodu, pozostawiając dzieci bez nadzoru, bez opieki, bez dorady, bez obrony przed złym towarzystwem. Albo jeżeli tak ubogo i nieswojo jest w domu, że dom staje się przykry i skłania młodych do ucieczki – do innego świata. A tym światem jakże często bywa wymarzony na niby świat bogatych wrażeń, a w rzeczywistości – świat alkoholu, cynicznych ekscytacji, chuligańskiego szkodnictwa.

1 J. Bajda, *Rodzina miejscem Boga i człowieka. Wokół zagadnienia integralnego powołania rodziny*, wyd. Fundacja „Pomoc Rodzinie”, Łomianki 2005, s. 47.

Trzeba ułatwić rodzicom ich dostojny trud, trudny w najgłębszej swej istocie. Bo wychowanie jest funkcją bardzo trudną, a wychowanie dzieci własnych stwarza komplikacje swoiste. Trzeba umieć utrzymać więź uczuciową, nawet gdy młoda istota wchodzi w wiek przekory. I nie ustępować, ilekroć wypadnie czegoś wymagać lub na coś nie pozwalać, budząc niechęć i złość doraźną. Ale co za radość, jeżeli pokona się to wszystko i będzie się mogło sobie powiedzieć, że się wzięło twórczy udział w urobieniu osobowości istoty kochanej, wedle intencji godnych upodobania.

↑ T. Kotarbiński, *Medytacje o życiu godziwym*, wyd. Wiedza Powszechna, Warszawa 1986, s. 99-100.

KOMENTARZ

Fragmenc lektury pt. *Medytacje o życiu godziwym* obrazuje trud i odpowiedzialność rodziców w wychowaniu dzieci. Bardzo trudne jest budowanie wspólnoty rodzinnej, gdyż na rodzicach spoczywa wiele obowiązków do spełnienia, dlatego należy uznać, że najtrudniejszym wyzwaniem w życiu człowieka jest zbudowanie rodziny i wychowanie dzieci.

Autor książki twierdzi, że właściwe wychowywanie dzieci nigdy do końca nie było łatwe, jednak jest jednym z najistotniejszych spraw sumienia i czystości serca. Warto nadmienić, że dzieci bezustannie potrzebują wychowania właściwego i skutecznego, dzięki któremu nauczą się takich wartości jak: posłuszeństwo, odróżnienie dobra od zła czy zrozumienia, kiedy ich zachowania są stosowne lub nie.

Autor w przywołanym fragmencie wskazuje, że bardzo ważnym czynnikiem mającym wpływ na budowanie wspólnoty rodzinnej jest wspólnie spędzony czas rodziców z dziećmi, ich dialog, dzięki czemu właśnie zawiązuje się pomiędzy nimi trwała, silna więź. Ponadto wyjaśnia, że w większości rodzin mogą zaistnieć różne sytuacje wychowawcze mniej lub bardziej skomplikowane, jednak wśród nich można również spotkać takie, które wpływają pozytywnie na rozwój osobowy ich potomka.

III. NAUCZANIE

3.1. NAUCZANIE FILOZOFICZNE

Człowiek we wspólnocie rodzinnej występuje jako osoba jedyna i niepowtarzalna. Rozwija się w niej, czuje się ważny i potrzebny poszczególnym członkom rodziny. Najważniejszymi elementami rodziny, na które wskazuje filozof Mieczysław Albert Krąpiec jest przede wszystkim „istotne dobro, którym jest «zrodzenie i wychowanie dzieci», oraz «struktura osobowej miłości», jako

współkonstytuująca tę wspólnotę”², to znaczy, że miłość jest ofiarowaniem siebie drugiej osobie bez żadnych zastrzeżeń”³.

Odpowiednie relacje w środowisku rodzinnym spełniają kluczową rolę w społeczeństwie. Wpływają one istotnie na trwałość rodziny. Swoje przekonania na ten temat przedstawiał profesor Mieczysław Gogacz. Każda osoba ludzka dzięki relacjom osobowym uczy się życia wewnętrznego rodziny, więzi z bliskimi. Dzięki temu trwałość tej wspólnoty nabiera siły. Zdaniem filozofa „Kształtowanie przez matkę i ojca osobowości, psychicznego i fizycznego rozwoju dziecka, jest już skutkiem przebywania dziecka w rodzinie, w trwałej wspólnocie osób. Aby jednak ta wspólnota trwała, aby podmioty rodziny, to znaczy osoby powiązane relacją małżeństwa i relacją rodzicielstwa, stanowiły tę wspólnotę, musi spoić te osoby więź wiary, nadziei, miłości. Dopiero te więzi, łącząc osoby, czynią rodzinę realną rodziną”⁴.

3.2. NAUCZANIE DYDAKTYCZNE I PEDAGOGICZNE

Wychowawca powinien zwrócić uwagę na rozwój indywidualnego potencjału uczniów, przede wszystkim na ukierunkowanie ich na wartości ważne dla odnalezienia ich własnego miejsca w rodzinie i w świecie, zachęcając jednocześnie do ciągłego uzupełniania wiedzy i doświadczeń życiowych zdobywanych w szkole, rodzinie, środkach masowego przekazu czy innym środowisku.

2 M.A. Krąpiec, *Człowiek i prawo naturalne*, wyd. TN KUL, Lublin 1986, s. 194.

3 Por. tamże.

4 M. Gogacz, *Człowiek i jego relacje (materiały do filozofii człowieka)*, wyd. Akademii Teologii Katolickiej, Warszawa 1985, s. 152.

Bardzo ważne jest, aby młody człowiek miał przekonanie o wartości rodziny. Powinien znać zadania, jakie ona pełni, musi uczyć się szacunku dla dobra wspólnego jako podstawy życia społecznego, wykształcić w sobie postawę dialogu, umiejętność słuchania innych i rozumienia ich poglądów oraz dążyć tymi postawami do umocnienia więzi rodzinnej.

3.3. NAUCZANIE PSYCHOLOGICZNE

Rodzina powinna być wspólnotą osób połączonych głęboką więzią poprzez panujący w niej dialog i miłość. Dzięki temu poszczególni jej członkowie mogą być dla siebie bliscy i ważni. Ważne jest, aby rodzina zaspokajała podstawowe potrzeby młodego człowieka, powinna być przestrzenią, w której poszczególni domownicy będą czuli się potrzebni, objęci troską, akceptowani takimi, jakimi są.

Kształtowanie charakteru moralnego oraz przekaz wartości należy do podstawowych elementów wychowania. Rodzice powinni wychowywać swoje potomstwo do tolerancji oraz uczyć szacunku wobec innych osób. Istotnym elementem każdej rodziny są trwałe więzi rodzinne pomiędzy rodzeństwem czy rodzicami, które mają ogromny wpływ w wychowaniu dziecka.

Każdy człowiek czuje potrzebę posiadania domu rodzinnego, w którym doświadczaliby bezpieczeństwa, miłości i troski. Dom jest miejscem wspólnego przebywania członków rodziny, ich rozmów, współpracy, kultywowanie tradycji i określonych zachowań.

IV. NAUCZANIE RELIGIJNE

4.1. TEOLOG

Jezus Chrystus przychodząc na świat, przyszedł nań w rodzinie. Tym samym ukazał nam, że wspólnota, w której człowiek uczy się miłości i świętości to właśnie rodzina. Jest to miejsce rozwoju osobowościowego człowieka, jego wiary i wyznawanych wartości.

Katolicka nauka społeczna głosi, że „człowiek przychodzi na świat, rodząc się w rodzinie i wchodzi w świat poprzez wychowanie również w rodzinie, dlatego to rodzinie zawdzięcza każdy z ludzi fakt bycia człowiekiem”⁵. Rodzinę stanowi małżeństwo – związek kobiety i mężczyzny, zaś Twórcą małżeństwa jest sam Bóg.

5 *Rodzina. Bezcenny dar i zadanie. Praca zbiorowa*, red. E. Osewska, J. Stala, wyd. Polwen, Radom 2006, s. 85.

Kościół podkreśla, że zarówno rodzice, jak i dzieci mają do spełnienia wiele zadań. Rodzice powinni uczyć swoje dzieci solidarności i odpowiedzialności we wspólnocie, wprowadzać młodego człowieka w życie wiary i modlitwy, aby mógł uczyć się własnego życia duchowego. Dzieci natomiast mają obowiązek okazywać szacunek i wdzięczność swoim rodzicom, rodzeństwu oraz dziadkom. Dom rodzinny powinien być dla nich miejscem, w którym panuje szacunek, wierność, przebaczenie oraz bezinteresowna pomoc.

4.2. NAUCZANIE PAPIESKIE

” Pośród tych wielu dróg rodzina jest drogą pierwszą i z wielu względów najważniejszą. Jest drogą powszechną, pozostając za każdym razem drogą szczególną, jedyną i niepowtarzalną, tak jak niepowtarzalny jest każdy człowiek. Rodzina jest tą drogą, od której nie może on się odłączyć: Wszak normalnie każdy z nas w rodzinie przychodzi na świat, można więc powiedzieć, że rodzinie zawdzięcza się fakt bycia człowiekiem. A jeśli w tym przyjsciu na świat oraz we wchodzeniu w świat człowiekowi brakuje rodziny, to jest to zawsze wyłom i brak nad wyraz niepokojący i bolesny, który potem ciąży nad całym życiem.

↑ LdR 2.

” Ojciec i matka wypowiedzieli przed Bogiem całkowite „tak”, stanowiące podstawę łączącego ich sakramentu. Dlatego też, aby wewnętrzna więź rodziny była pełna, jest konieczne, by wypowiedzieli również „tak” wyrażające akceptację dzieci poczętych albo adoptowanych, obdarzonych własną osobowością i charakterem. Będą one dzięki temu dalej wzrastać w atmosferze akceptacji i miłości, a można mieć nadzieję, że po osiągnięciu odpowiedniej dojrzałości swoim „tak” odpłacą się tym, którzy dali im życie.

↑ Benedykt XVI, *Rodzina niezastąpionym dobrem dla narodów. Homilia Benedykta XVI wygłoszona podczas czuwania modlitewnego w Walencji – podróż na Światowe Spotkanie Rodzin*, 8.07.2006, [online:] https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/benedykt_xvi/homilie/walencja_czuwanie_08072006.html [dostęp: 11.03.2022].

” Rodzice zawsze wpływają na rozwój moralny swoich dzieci, na dobre i na złe. Dlatego najlepiej, jeśli zaakceptują tę nieuniknioną odpowiedzialność i wypełniają ją świadomie, entuzjastycznie, rozsądnie i we właściwy sposób. Pragnę szczególnie zatrzymać się na tej kwestii, ponieważ ta wychowawcza rola rodziny jest ważna i stała się bardzo skomplikowana.

↑ AL 259.

4.3. PISMO ŚWIĘTE

„ Żony, bądźcie poddane mężom, jak przystało w Panu. Mężowie, miłujcie żony i nie okazujcie im rozjątżenia. Dzieci, bądźcie posłuszne rodzicom we wszystkim, bo to jest miłe w Panu. Ojcowie, nie rozdrażniajcie waszych dzieci, aby nie traciły ducha.

↑ Kol 3,18-21.

4.4. KATECHIZM KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO

„ Rodzice powinni rozpocząć *wychowanie do wiary* od wczesnego dzieciństwa. Zaczyna się ono już wtedy, gdy członkowie rodziny pomagają sobie wzrastać w wierze przez świadectwo życia chrześcijańskiego zgodnego z Ewangelią. Katecheza rodzinna poprzedza i ubogaca pozostałe formy nauczania wiary i towarzyszy im. Zadaniem rodziców jest nauczyć swoje dzieci modlitwy oraz pomóc im odkryć swe powołanie jako dzieci Bożych. Parafia jest wspólnotą eucharystyczną i ośrodkiem życia liturgicznego rodzin chrześcijańskich; jest ona podstawowym miejscem katechezy dzieci i rodziców.

↑ KKK 2226.

V. LITERATURA

- Babik M., *Słownik biblijny. Matężństwo, rodzina, seksualność*, Wydawnictwo WAM, Kraków 2009.
- Bajda J., *Rodzina miejscem Boga i człowieka. Wokół zagadnienia integralnego powołania rodziny*, wyd. Fundacja „Pomoc Rodzinie”, Łomianki 2005.
- Benedykt XVI, *Rodzina niezastępowym dobrem dla narodów. Homilia Benedykta XVI wygłoszona podczas czuwania modlitewnego w Walencji – podróż na Światowe Spotkanie Rodzin*, 8.07.2006, [online:] https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/benedykt_xvi/homilie/walencja_czuwanie_08072006.html [dostęp: 11.03.2022].
- Franciszek, *Adhortacja Amoris laetitia*, Wydawnictwo M, Kraków 2016.
- Gogacz M., *Człowiek i jego relacje (materiały do filozofii człowieka)*, wyd. Akademii Teologii Katolickiej, Warszawa 1985.
- Jabłoński F., *Rodzina otwarta na świat*, wyd. Inny, Gniezno 2018.
- Jan Paweł II, *List do rodzin Gratissimam sane*, w: tegoż, *Dzieła zebrane*, t. 3, *Listy*, red. P. Ptasznik, Wydawnictwo M, Kraków 2007, s. 358–399.
- Kądziołka W., *Dialog źródłem wychowania w rodzinie*, Wydawnictwo WAM, Kraków 2012.
- Kiliszek E., *Rodzina wobec zagrożeń, rodzina wobec szans. Socjopsychopedagogika rodziny. Studium rodziny pełnej*, wyd. Difin, Warszawa 2019.
- Kotarbiński T., *Medytacje o życiu godziwym*, wyd. Wiedza Powszechna, Warszawa 1986.
- Krąpiec M.A., *Człowiek i prawo naturalne*, wyd. TN KUL, Lublin 1986.
- Lowen A., *Radość. Naucz się wyzwalać energię stłumionych uczuć*, tłum. K. Jakimowicz, wyd. Czarna Owca, Warszawa 2015.
- Łastowska S., *Rodzina jako wspólnota życia i miłości wobec wyzwań współczesności: krytyczna analiza wybranych materiałów dydaktycznych do nauczania religii w gimnazjum i liceum powstałych po 2001 roku*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II, Kraków 2019.
- Łęcicki G., *Matężństwo i rodzina w nauczaniu oraz doświadczeniu Kościoła*, Wydawnictwo Diecezjalne i Drukarnia, Sandomierz 2011.

- Miras J., Bañares J.I., *Małżeństwo i rodzina. Wprowadzenie teologiczne*, tłum. B. Jakubowski, Drukarnia i Księgarnia Świętego Wojciecha Wydawnictwo Święty Wojciech, Poznań 2009.
- Muldoon T., Muldoon S., *Duchowość dla domu: sześć reguł życia rodzinnego*, tłum. M. Figurna-Rogalińska, wyd. W drodze, Poznań 2015.
- Pulikowski J., *Jak budować więzi w rodzinie?*, wyd. Fides, Kraków 2011.
- Rodzina bezcenny dar i zadanie. Praca zbiorowa*, red. E. Osewska, J. Stala, wyd. Polwen, Radom 2006.
- Szczerek S., *Posługa rodzinie w nauczaniu Jana Pawła II*, Wydawnictwo Diecezjalne i Drukarnia, Sandomierz 2006.
- Śledzianowski J., *Z polskiej rodziny wyszedł i miłością ogarnął świat*, wyd. Jedność, Kielce 2020.
- Świdrak E., *Świadomość wychowawcza we współczesnej rodzinie*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2013.
- Zdrowa i mocna rodzina fundamentem społeczeństwa*, red. J. Stala, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II, Kraków 2019.
- Zuchniewicz P., *Papież rodzin*, Wydawnictwo M, Kraków 2002.